

Illyés Gyula - Árpád

Halmot is alig látott az a nép még
s most: égbebökö sziklák és csúcsok!
Eső s – október végén! – hó suhog;
jégrög csusszantja a riadt ló léptét.

És nincsen út! Csak összegyűlt lucskok
a szurdikokban. Se ösvény, se lábnyom.
Török a kerék köves patakágyon;
bukik a sík földhöz szokott tulok.

S rohanni kell! Előre, bármi áron!
Tegnap megint nyomukba lovagolt már
egy had besenyő s bosszúálló bolgár.
Tovább! Föl, arra! Túlra! Bármi várjon!

Alig volt nő. Alig egy csacsogó száj.
A bosszúállás nem kegyelmezett.
Vének se voltak. Minden elveszett,
mi összetartott: bíró, jós, pap, oltár.

Egy csapat özvegy férfi s egy sereg
árva siheder, ez volt a magyarság?
Ez asszonyát siratta, az az anyját.
Így érték el a legfelső hegyet.

S ott érték csak a baj igazi nagyját.
Nem volt kilátás, de ha léptek: mélység.
Köd volt s a jövő benne csupa rémség.
A holtakat a csupasz földre hagyták.

Mert nem lehetett itt se pihenés még.
Nemzet? Jobb volna tán szétozslani:
fusson rossz sorsával külön ki-ki.
Nem méri Ukkó oly vadul ütését,

ha nem zömre, nem törzsre mérheti!
„Röpüljön szét, mint istenlángja-ért fa,
Attila király vére-maradéka!”
ezzel töltődött szív és ész teli.

Lám a vezér is – mitől olyan néma?
Mert az volt Árpád, ahogy szinte földre-
érő lábával visszafogta törpe
ménjét indultában a szakadékba.

A tiszte volt, hogy gondoljon előre –
Mit gondolhatott, míg lehunyva ferde
vadmacska-szemét megpróbált egy percre
az eszével belátni a jövőbe?

Ha megállt itt egy bős lesz-ami-lesz-re,
tán visszajuthat a rokon világba,
ki visszajut majd – örökös igába!
Mert legkutyább, ha a testvér kötöz le.

De hogyha mennek tovább, odaára –
mivé vál ez az özvegy-árva nép
vadidegenek közt? Egy nemzedék
s néz idegenként vissza önmagára!

Lehet új otthon, lesz új feleség –
ő az uráé, de kit szül, a gyermek,
idegen arc lesz és idegen termet;
keverék lesz s majd nem is keverék!

A csóktól szinte, melyet rálehelnek
a latin, a szláv, a germán anyák,
elveszti a bőr sárgás aranyát,
kisimul a szép hiúzszer-szögellet.

Lesznek minél jobbak az új arák,
lesz méhük annál mélyebb temető:
ott enyész el a napfényként sütő
mongol mosoly, a hun pupilla-láng,

és mind a jel, a szív-melengető,
mellyel halott apádat kelti létre
– törzsednek örökéletet ígérve –
újra és újra minden csecsemő!

S úgy élni, szívig lehántva, mi végre?
Eldobva testet-lelket – mert a régi
isten is a maga-arcút segíteli –
mi marad mégis? Mit kapunk cserébe?

Ez fúrhatta, bár szóval kibeszélni
nem tudta, ez gyötörte a vezért,
míg meg nem lelte, amiért ha vért,
ha lelket váltva is érdemes élni.

„Akárhogyan is – még most sem beszélt –
szabadok leszünk” – ez suhant talán a
szívébe inkább, mintsem az agyába,
miközben megsarkantyúzta a mént

s a menetből egy sziklára kiállva
jelt adott: gyorsan! S nézte fürge szemmel,
mint juhász, aki minden ürüt ösmer,
hogy tódul népe át Európába.